

jaki towarzyszy aktywności seksualnej, nie narażając się na gorsze samopoczucie, nawrót bólu dławicowego, zawał serca czy uszkodzenie miejsca operacji. Zarówno u mężczyzn, jak i u kobiet zaburzenia seksualne manifestują się utratą libido z powodów psychicznych skutków choroby (np. zmieniony obraz ciała z powodu sternotomii), zaburzeniami erekcji spowodowanymi lekami (beta-blokery, diuretyki), zmianami związanymi z wiekiem (menopauza, wydłużenie okresu refrakcji), obniżoną pobudliwością seksualną i mniejszą częstotliwością zbliżeń, suchością pochwy i odczuwaniem bólu w czasie stosunku.

TABELA 17.1.

Zaburzenia seksualne

FAZA	ZABURZENIA
Pożądania	Brak lub utrata potrzeb seksualnych, nadmierny popęd
Podniecenia	Zaburzenia erekcji u mężczyzn, zaburzenia nawilżenia u kobiet
Orgazmu	Opóźnienie lub brak orgazmu u kobiet, u mężczyzn wytrysk przedwczesny, opóźniony lub brak wytrysku

17.2.

**OPERACJE KARDIOCHIRURGICZNE I MOŻLIWOŚCI
PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI SEKSUALNEJ**

**Aktywność seksualna po operacji pomostowania
aortalno-wieńcowego**

Rozpatrując problematykę aktywności seksualnej osób po operacji pomostowania aortalno-wieńcowego (ang. coronary artery bypass grafting – CABG), należy zaznaczyć, że podjęcie kontaktów seksualnych w tej grupie uwarunkowane jest nie tylko czasem potrzebnym na zrost mostka i zagojenie się rany. Znaczenie mają występujące wcześniej upośledzenia funkcjonalne, przebieg rekonwalescencji, zła samoocena i obawy partnerów. Powrót do tej sfery życia jest trudniejszy od psychospołecznego funkcjonowania, np. w zakresie radzenia sobie ze stresem, relacji rodzinnych czy poczucia koherencji. Na jakość życia intymnego pacjentów poddanych CABG wpływa wiek, czas trwania choroby i umiejętność komunikacji między małżonkami. Chociaż istnieją różnice w funkcjonowaniu i aktywności seksualnej po operacji, pacjenci, którzy doświadczają zaburzeń seksualnych i związanych z nimi problemów, mogą poza rehabilitacją kardiologiczną wymagać rozmowy na temat seksualności w aspekcie bezpiecznego powrotu do współżycia. Ważne jest omówienie leczenia bólu lub dyskomfortu w miejscu przecięcia mostka,